

PRACA ZBIOROWA

Komentarz do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

Spis treści

Komentarz do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

1. Przepisy ogólne i zakres regulacji	4
2. Definicje	6
2.1. Działalność socjalna	7
2.2. Świadczenia finansowane w ramach działalności socjalnej ...	12
2.3. Katalog osób uprawnionych do korzystania z ZFŚS	22
3. Tworzenie ZFŚS	25
4. Ustalenie wysokości odpisu	27
5. Zasady dokonywania odpisu	28
5.1. Odpis na pracowników niebędących nauczycielami	28
5.1.1. Przeciętna liczba zatrudnionych	30
5.1.2. Wysokość odpisu na ZFŚS	31
5.1.3. Obliczanie odpisu	32
5.2. Odpisy na ZFŚS dla nauczycieli	35
5.2.1. Odpis na nauczycieli czynnych zawodowo	36
5.2.2. Odpis na nauczycieli będących emerytami i rencistami	36
5.2.3. Świadczenie urlopowe dla nauczycieli	42
6. Przekazanie odpisów na rachunek bankowy	53
7. Zwiększenie środków funduszu	56
8. Przyznawanie usług i świadczeń z ZFŚS	59
8.1. Kryterium socjalne	59
8.2. Regulamin ZFŚS	65
9. Wspólna działalność socjalna pracodawców	68
10. Administrowanie środkami funduszu	70
11. Przejście środków ZFŚS na rok następny	73
12. Gromadzenie środków ZFŚS	73

Komentarz do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

Wstęp

Aktem prawnym regulującym działalność pracodawców, podejmowaną w zakresie pozapłacowego wspierania pracowników oraz zaspokajania ich potrzeb socjalnych jest ustawa z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Reguluje ona ogólne zasady tworzenia i sposób gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych.

Do działań mających na celu zaspokajanie, w miarę posiadanych środków, socjalnych potrzeb pracowników zobowiązuje pracodawcę ustawa z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy oraz pragmatyki służbowe.

Do końca maja każdego roku jednostki tworzące fundusz muszą przekazać równowartość 75% naliczonego odpisu podstawowego na rachunek bankowy tego funduszu. Jest to pierwszy z obowiązkowych terminów związanych z zakładowym funduszem świadczeń socjalnych. Przekazanie następnej raty musi nastąpić do 30 września. Należy jednak pamiętać, że całą kwotę odpisu na 2015 r. należy wyliczyć do końca maja.

W publikacji omówiono zasady obowiązujące przy dokonywaniu odpisów i zwiększeń na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych w szkołach i placówkach oświatowych, wynikające z ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Wskazano również szczegółowe regulacje dotyczące funduszu socjalnego, tworzone-

go w tych jednostkach, określone w ustawie z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, związane przede wszystkim z:

- dokonywaniem odpisów na fundusz dla nauczycieli i byłych nauczycieli – emerytów i rencistów,
- wypłacaniem nauczycielom świadczenia urlopowego,
- zasadami korzystania z funduszu przez nauczycieli będących emerytami lub rencistami w przypadku likwidacji szkoły, w której dotychczas korzystali oni ze świadczeń socjalnych.

W wymienionym zakresie Karta Nauczyciela ustala inne zasady niż wynikające z unormowań ogólnych, zawartych w ustawie o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. W tym przypadku przepisy Karty Nauczyciela – jako przepisy szczególne – mają pierwszeństwo przed ogólnymi unormowaniami ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i należy je stosować w pierwszej kolejności.

Przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych mają zastosowanie dopiero wówczas, gdy dana kwestia, dotycząca zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, nie została uregulowana w Karcie Nauczyciela. Zasada ta wynika bezpośrednio z treści samego art. 53 ust. 5 Karty Nauczyciela.

Opracowanie zawiera komentarz do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wraz ze szczegółowymi regulacjami wynikającymi z Karty Nauczyciela w zakresie dotyczącym zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nauczycieli. Przepisy opatrzone komentarzem wzbogaconym o orzecznictwo, pisma resortu pracy i finansów.

1. Przepisy ogólne i zakres regulacji

Ustawa z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (dalej: ustawa o ZFŚS) jest aktem prawnym regulującym działalność pracodawcy podejmowaną na rzecz pozapłacowego wspierania pracowników i zaspokajania ich potrzeb socjalnych. Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (dalej: ZFŚS) **tworzony jest** na podstawie jej przepisów, **w celu finansowania działalności socjalnej** organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z tego funduszu, na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych oraz na tworzenie zakładowych żłobków, klubów dziecięcych, przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego.

Ustawa z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

Art. 1.

1. Ustawa określa zasady tworzenia przez pracodawców zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej „Funduszem” i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonych na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu, na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych oraz na tworzenie zakładowych żłobków, klubów dziecięcych, przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy oraz ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, w stosunku do pracowników zatrudnionych w podległych mu jednostkach sfery budżetowej, niebędących funkcjonariuszami lub żołnierzami zawodowymi, a Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy oraz ministrem właściwym do spraw finansów publicznych w stosunku do pracowników zatrudnionych w jednostkach sfery budżetowej więziennictwa, niebędących funkcjonariuszami Służby Więziennej, określą, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób tworzenia i gromadzenia środków Funduszu,*
- 2) wysokość odpisu na Fundusz, jednak nie wyższą od określonej w ustawie.*

3. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrami Pracy i Polityki Socjalnej oraz Finansów może określić, w drodze rozporządzenia, sposób tworzenia i gromadzenia środków Funduszu oraz wysokość odpisu

na Fundusz – jednak nie wyższą od określonej w ustawie – w stosunku do pracowników cywilnych wojska.

Ustawa o ZFŚS określa przede wszystkim zasady tworzenia oraz gospodarowania środkami ZFŚS, które mogą być przeznaczone na:

- finansowanie działalności socjalnej prowadzonej przez pracodawcę,
- finansowanie zakładowych obiektów socjalnych,
- tworzenie zakładowych żłobków, klubów dziecięcych, przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego.

ZAPAMIĘTAJ!

Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych jest funduszem mającym łagodzić różnice w poziomie życia osób uprawnionych do korzystania z jego zasobów.

W kwestii tworzenia i administrowania ZFŚS wielokrotnie wypowiadały się sądy. W tabeli 1 przedstawiono kilka wybranych sentencji w tej sprawie.

TABELA 1. Działalność pracodawcy w zakresie tworzenia i gospodarowania ZFŚS w orzecznictwie

TEZA	OZNACZENIE WYROKU (DATA, SYGNATURA)
1	2
Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków Funduszu finansuje się zatem świadczenia niewynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Jedynie te działania, które podejmowane są w interesie pracowników, a nie pracodawcy, mieszczą się w ustawowym pojęciu „zakładowa działalność socjalna”.	Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 24 maja 2013 r., sygn. akt III AUa 12/13
Pracodawca, administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, to jest uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.	Wyrok SN z 20 sierpnia 2001 r., sygn. akt I PKN 579/00

1	2
Fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma tagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin, a także emerytów i rencistów. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.	Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 7 lutego 2013 r., sygn. akt III AUa 1880/12
1. Pojęciem „zasady gospodarowania” art. 1 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 ze zm.) określa tryb podejmowania decyzji w kwestii wydatkowania środków (ustalenie przeznaczenia, konsultacji ze związkami zawodowymi), ich gromadzenia oraz sposób przechowywania (na odrębnym rachunku), ale nie określa sposobu wydatkowania. 2. Pozyskiwane na rzecz Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych utworzonego w jednostce zaliczanej do sektora finansów publicznych środki finansowe są środkami publicznymi.	Wyrok WSA w Warszawie z 11 października 2004 r., sygn. akt III SA 2275/03
Ustawa z 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, określając zasady jego tworzenia, nie wspomina o obowiązku stosowania kryteriów socjalnych, a dopuszcza możliwość dofinansowania zakładowych obiektów socjalnych oraz powstania i organizowania żłobków i przedszkoli z zasobów funduszu, nie wiążąc tego z kryteriami socjalnymi. Kryteria socjalne udzielenia pomocy obowiązujące w stosunku do konkretnego pracownika w tym przypadku nie są brane w ogóle pod uwagę. Ustawa nie warunkuje, aby wydatki funduszu zawsze ukierunkowane były na konkretnego odbiorcę. Z analizy tych przepisów wynika, że ustawodawca obok świadczeń ulgowych przewiduje również inne świadczenia, a ponadto zobowiązuje pracodawcę do określenia zasad i warunków korzystania ze środków funduszu w zakładowym regulaminie działalności socjalnej. Regulamin funduszu może ograniczać się jedynie do przyznania ulgowych świadczeń z funduszu z zastosowaniem kryteriów socjalnych, ale może też wymienić inne sposoby wydatkowania środków w ramach działalności socjalnej.	Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 14 marca 2013 r., sygn. akt III AUa 1293/12

2. Definicje

Artykuł 2 ustawy o ZFŚS zawiera definicje podstawowych pojęć związanych z działalnością socjalną prowadzoną przez pracodawców. Zasadniczo ze środków ZFŚS finansowane są świadczenia niebędące elementem warunków wynagradzania za pracę i nieuzależnione od rodzaju, wyników i jakości wykonywanej pracy.

Ostatnia zmiana definicji działalności socjalnej obowiązuje od 13 lipca 2013 r. Od tej daty ze środków ZFŚS mogą być również finansowane usługi świadczone na rzecz opieki nad dziećmi sprawowanej przez dziennego opiekuna lub nianię.